

KÖRFEZ'DE ARTAN AMERİKAN ASKERİ VARLIĞI

“

Sahip olduğu doğal kaynakların yanında jeopolitiği ile Körfez bölgesi, son yüzyılda büyük güçler için her daim önemini korumuştur. Az sayıda nüfusa sahip olmasının yanında, ekonomik gelir olarak dünya ortalamasının üstünde olması, Körfez ülkeleri için uluslararası müttefikler edinmeyi önemli bir dış politika amacı haline getirmiştir.

2019 yılının ilk yarısını geride bıraktığımız günlerde, Körfez bölgesinde politik ve ekonomik nedenler ile desteklenmiş, bölge dışından devletlerin dış politika amaçları doğrultusunda şekillenen jeopolitik gerginliklerin hat safhada olduğuna tanıklık ettik. Amerikan politika yapıcılarının (Mike Pompeo, Mike Pence, John Bolton) İran'a yönelik tavırlarını sertleştirmeleri, üzerinden iki yıl geçmiş olmasına rağmen Katar ambargosunun kaldırılmamış olması, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)'nin Yemen, Libya ve Suriye'deki savaşlara müdahaleleri, ayrıca Sudan

”
Gökhan Erel

Araştırma Asistanı, ORSAM

ve Cezayir’de son dönem politik gelişmelere aktif taraf olmaları, Cemal Kaşıkçı cinayetinin yankılarının devam etmesi, Körfez bölgesinde güvenlik temelli politikaların gündemi işgal etmesine sebep olmaktadır. Bu sebepten, bölgedeki son gelişmeler de değerlendirildiğinde, Mayıs ayında Körfez bölgesinde artan gerilimlerin yarattığı ortamın devam edeceği öngörülebilir.

Körfez bölgesinde gerilimi tetikleyen ve bu yazıda ele alınacak başlıca husus, Trump yönetiminin İran’a yönelik baskılarını artırması ve İran yönetiminin nükleer anlaşmayı (Kapsamlı Ortak Eylem Planı -Joint Comprehensive Plan of Action) devam ettirmeyi isteyen AB ülkelerine 7 Temmuz’a kadar süre vermesidir. İki ülke arası gerilimin tırmanması, Körfez ülkelerinin de gündemini meşgul etmektedir. Bu ortamda Tahran yönetimi, eğer nükleer anlaşma kurtarılamazsa tekrar daha yüksek seviyede uranyum zenginleştirilebileceğinin sinyallerini vermiş ve bu gelişme güvenliklerinin temini için ABD’nin politik ve lojistik desteğine bel bağlamış Körfez ülkeleri nezdinde tedirginliğe yol açmıştır.

Trump yönetimi, 2018 yılı mayıs ayında İran nükleer anlaşmasından çekildiğini açıklamış ve bu kararı takip eden 90 ve 180 gün sonra iki set halinde yaptırımları aşamalı olarak uygulamaya koymuştur. Daha sonra, “maksimum baskı” (*maximum pressure*) politikası dâhilinde İran’ın petrol ihracatını sıfıra indirme amacına ulaşmaya çalışmış, aralarında Türkiye’nin bulunduğu sekiz ülkeye daha önceden tanınan İran’dan petrol alımı konusunda muafiyetleri 2 Mayıs tarihi itibari ile kaldırmıştır.

“**Körfez bölgesinde, ABD ve İran arasında tırmanan gerilimlerin ortasında, Trump yönetimi Mayıs ayının başlarında bölgeye halihazırda Akdeniz’de bulunan U.S.S. Abraham Lincoln’ü ve B-52 bombardıman güçlerini göndermişti. Fakat Haziran ayının ilk haftası itibariyle ABD’nin gönderdiği gemiler ve İran güçleri arasında henüz herhangi bir karşılaşma yaşanmadı.**”

Temel bir argüman olarak, Körfez bölgesinde bu tip jeopolitik gerilimlerin artmasının bölgede Ame-

rikan askeri varlığının artmasına neden olduğunu savunabiliriz. Fakat Körfez bölgesinde tekdüze bir Amerikan askeri varlığından söz etmek mümkün değildir. Bu sebepten ötürü, bölgede Amerikan askeri varlığı ile neyin kastedildiğinin açıklığa kavuşturulması sağlıklı olacaktır. Askeri unsurların varlığı ile anlatılmak istenen; ABD ve Körfez ülkeleri arasında gerçekleştirilen askeri teçhizat alışverişi ve bölgede ABD’nin -istifa edip etmeme durumuna bakılmaksızın- kullanım haklarının bulunduğu askeri üsler, tesisler, limanlar ve buralarda bulunan teçhizatların ve askeri unsurların sayısındaki nicel artış, askeri varlık bağlamında konu edilebilir.

Gerilimler sonucu artan Amerikan askeri varlığı

Sahip olduğu doğal kaynakların yanında jeopolitiği gereği Körfez bölgesi, son yüzyılda büyük güçler için her daim önemini korumuştur. Az sayıda nüfusa sahip olmasının yanında, ekonomik gelir olarak dünya ortalamalarının üstünde olunması, Körfez ülkeleri için uluslararası müttefikler elde etmeyi önemli bir dış politika amacı olarak ortaya çıkarmıştır. Bu sebepten ötürü Körfez ülkeleri, 1980’li yılları takiben ABD ile ikili savunma ve işbirliği anlaşmaları imzalamışlardır. Güvenlik temini için bir süper güce güvenilmesi hem Körfez ülkeleri hem de ABD açısından tamamlayıcı bir rol oynamıştır.

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI)’nin ya-

ynladığı verilere göre, özellikle 2015 yılında imzalanan nükleer anlaşma dâhilinde ekonomik yaptırımların aşamalı olarak kaldırıldığı İran'da, askeri harcamalara tekrar önem verilmeye başlandığı görülmektedir. Her ne kadar yaptırımların yeniden uygulanması sebebiyle ekonomik anlamda askeri harcamalara çok büyük paylar ayrılmasa da anlaşma sonrası bu performans önem arz etmektedir

Askeri harcamaların artırılması ve yaptırımların tekrar uygulanmaya başlaması, Körfez ülkelerini de bu gerginlikte bir taraf tutmaya zorlamaktadır. Körfez bölgesinde, ABD ve İran arasında tırmanan gerilimlerin ortasında, Trump yönetimi Mayıs ayının başlarında bölgeye halihazırda Akdeniz'de bulunan U.S.S. Abraham Lincoln'ü ve B-52 bombardıman güçlerini göndermişti. Fakat Haziran ayının ilk haftası itibariyle ABD'nin gönderdiği gemiler ve İran güçleri arasında henüz herhangi bir karşılaşma yaşanmadı.

Bunun yanında, Körfez'e büyük sayıda asker gönderileceği söylenilerinin ortasında Trump yönetimi, bölgeye 1500 askerin daha gönderileceğini Savunma Bakan

Vekili Patrick Shanahan tarafından duyurdu. Washington'ın bölgeye yüz bin asker göndereceği, ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM)'un böyle bir talep gerçekleştirdiğinin konuşulduğu bir ortamda Trump yönetiminden, "eğer asker gönderilmesi gerekirse bu sayının yüz binden fazla olacağı" açıklamaları gelmişti.

Özellikle 12 Mayıs ve 14 Mayıs tarihlerinde, ilk önce BAE'nin Umman Körfezi'ne bakan ve Hürmüz Boğazı'na 70 mil mesafedeki Fuceyre Emirliği'nde 4 petrol tankerinin ikisine sabotaj saldırısının gerçekleşmesi ve ardından iki gün sonra Suudi Arabistan'ın birbirlerine yaklaşık 160 km uzaklıktaki el-Duvedmi ve Afif kentlerindeki petrol pompa istasyonlarına Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) ile saldırılar düzenlenmesi bölgede ABD ve İran arasındaki gerginlikleri artırdı.

1500 askeri personelin 900 kadarı doğrudan bölgeye sevk edilirken, 600 kadar askeri personel halihazırda Körfez bölgesinde görevde olan ve bu karar dahilinde görev süreleri uzatılan askeri personelleri kapsamaktadır. Trump'ın, görevlendirilen 1500 askeri personelin "koruyucu roller" üstleneceğini belirtmesinin ardından, söz konusu askeri personelin Patriot bataryalarında sorumluluk üstleneceği açıklandı.

ABD'nin askeri varlığını 1500 personel daha ile artırmasının, son dönemde İran ile yaşanan bir diğer gerginlik hasebiyle olduğu savunulabilir. Söz konusu gerginlik, ABD'nin İran Cumhuriyet Muhafızları Ordusu'nu "terörist örgütler" listesine alması ve böylece ordunun Ortadoğu'yu da aşan eylem alanını ve kapasitesini kısıtlamasıydı. ABD'nin bu eylemine karşılık, İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani de Ortadoğu'daki Amerikan askeri personellerinin terörist unsur ilan edildiğini duyurmuştu.

Özellikle 12 Mayıs ve 14 Mayıs tarihlerinde, ilk önce BAE'nin Umman Körfezi'ne bakan ve Hürmüz Boğazı'na 70 mil mesafedeki Fuceyre Emirliği'nde 4 petrol tankerinin ikisine sabotaj saldırısının gerçekleşmesi ve ardından iki gün sonra Suudi Arabistan'ın birbirlerine yaklaşık 160 km uzaklıktaki el-Duvedmi ve Afif kentlerindeki petrol pompa istasyonlarına Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) ile saldırılar düzenlenmesi bölgede ABD ve İran arasındaki gerginlikleri artırdı. Saldırıların sonrasında ABD ve Körfez ülkelerinin ortak kanısı, saldırıların İran tarafından yapıldığı ve yahut İran destekli Hizbullah

ya da Husi milisleri tarafından gerçekleştirildiği yönündeydi. Konuyla ilgili olarak, ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton, saldırıların İran tarafından yapıldığını "kanıtlar" belgelerin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'ya sunulacağını belirtti.

Körfez bölgesindeki stratejik noktalar

ABD'nin Körfez bölgesindeki askeri varlığı konusunda, Katar, Bahreyn ve BAE'nin ön plana çıktığı savunulabilir. Üç ülkenin önemi, çok sayıda teçhizat ve askeri personel barındıran askeri yerleşkelerin buralarda konuşlanmasından kaynaklanmaktadır. Bahreyn'e bakıldığında ABD donanmasının 5. Filosuna ev sahipliği yaptığı görülürken, ayrıca 5,000 –7,000 arasında askeri personeli barındırmaktadır.

5. Filonun unsurlarının, Kızıldeniz, Umman Körfezi, Hürmüz Boğazı, Süveyş Kanalı ve Bab'el Mendep Boğazı'nda zaman zaman devriye gezmesinden ötürü, Bahreyn önemli bir stratejik nokta olarak

kabul edilebilir. Katar'da ise, ABD'nin son dönemde yenileme ve genişletme çalışmalarında bulunduğu el-Udeyde üssü bulunmaktadır. ABD'nin Körfez'deki en büyük askeri üssü olan el-Udeyde ve ilgili yerleşkelerde 10,000 dolaylarında ABD askerinin bulunduğu tahmin edilmektedir.

Bahreyn'de bulunan ABD deniz hava üssü, Katar'da bulunan el-Udeyde hava üssü ve BAE'de bulunan el-Dhafra hava üssü arasındaki en uzak mesafe yaklaşık 485 km'dir. Bahreyn ile Katar'daki yerleşkeler arası mesafenin yaklaşık 150 km ve BAE ile Katar'da bulunan yerleşkeler arası mesafelerin yaklaşık 335 km olduğu hesaba katıldığında, yerleşkedeki personel ve teçhizatın harekete geçirilmesi uzun zaman almayacaktır.

BAE'ye bakıldığında, ABD'nin ülkede 5,000 dolaylarında askeri personel bulundurmasının yanında, el-Dhafra hava üssünde ve Dubai'de bulunan Jebel Ali Limanı'nda kullanım hakları bulunmaktadır. Son dönemde, Bahreyn ve BAE'nin ABD'den toplamda 6 milyar doları bulan Patriot füzelerini ve gerekli teçhizatları satın almaları da Körfez ülkelerinin ABD ile savunma ve güvenlik ilişkilerini artırdıklarını ve bu müttefiklik ilişkisine olan güvenlerini tazelediğini gösteren bir gelişme olarak öne çıkmaktadır.

Ayrıca, Bahreyn'de bulunan ABD deniz hava üssü, Katar'da bulunan el-Udeyde hava üssü ve BAE'de bulunan el-Dhafra hava üssü arasındaki en uzak mesafe yaklaşık 485 km'dir. Bahreyn ile Katar'daki yerleşkeler arası mesafenin yaklaşık 150 km ve BAE ile Katar'da bulunan yerleşkeler arası mesafelerin yaklaşık 335 km olduğu hesaba katıldığında, yerleşkedeki personel ve teçhizatın harekete geçirilmesi uzun zaman almayacaktır.

Sonuç olarak, Körfez bölgesinde artan gerilimlerin en somut sonuçlarından birisinin ABD'nin bölgedeki askeri varlığını artırması olduğu savunulabilir. Körfez'de hâlihazırda savunma ve işbirliği anlaşmaları çerçevesinde bütün Körfez İşbirliği Konseyi üye ülkelerinde ABD askeri varlığı bulunmaktadır. Son dönemlerde ABD ve İran arasındaki gerginliklerin tırmanması, Körfez ülkelerini de tarafgir bir tutuma itmiş ve güvenlik ikilemleri oluşmasına sebep olmuştur. ■